

Др Предраг Стојановић, редовни професор  
Правног факултета Универзитета у Крагујевцу

УДК: 336.2  
DOI: 10.46793/XXIV-11.3735

## О ЕКОЛОШКОЈ ФУНКЦИЈИ ПОЈЕДИНИХ ПОРЕСКИХ ПОДСТИЦАЈА\*

### Резиме

Порески подстицаји могу се посматрати као потпора државе пореском обвезнику. Најчешће се аргументују могућношћу увећане стимулације страних улагања у привреду. Ипак, порески подстицаји само су један од фактора које инвеститори узимају у обзир и укључују у своје економске одлуке. Чини се неопходним успостављање равнотеже између таквог начина задовољења потребе за привлачењем иностраног капитала и потребе за заштитом животне средине као нашег егзистенцијалног *conditio sine qua non*. Ваља поздравити намеру законодавца да стимулише куповину електричних и хибридних возила, како би се, и са те стране, утицало на смањење загађења. Но, остаје упитно да ли ће постојећи порески подстицаји заиста и остварити своју нефискалну, еколошку, функцију.

**Кључне речи:** порески подстицаји, еколошки порези, зелено опорезивање, одрживи развој, животна средина.

### 1. Уводне напомене

Природа плаћа данак свему што се сматра достигнућем људског развоја. Познато је да су још иригациони системи у старом веку на одређени начин изазивали загађивање животне средине — повећавали су салинитет воде. „Природна посебност саморегулације, самоодржања и самопрочишћавања, одражава бескрајан циклус одрживог еколошког баланса. Но, нажалост, човечанство није успело да научи ову важну лекцију од природе.“<sup>1</sup> Решавање тренутне епидемиолошке ситуације, чини се, тако, само једним сегментом

---

\* Рад је настао као резултат научноистраживачког рада истраживача Правног факултета Универзитета у Крагујевцу, који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

<sup>1</sup> Shogar, I., *Reconstruction of the Worldview as Strategy for Environmental Survival and Sustainability*, in: *Survival and Sustainability: Environmental Concerns in the 21st Century*, ed: Gökçekus, H., Türker, U., LaMoreaux, J., Springer, 2011, p. 752.

много већег изазова с којим се суочава наша цивилизација – јер, није једино вирус глобализован.

Квалитативан преображај начина живота подразумева и квантитативне промене животне средине. Заправо, од времена Малтуса и Рикарда говори се о границама раста. Но, захтев за квалитетнијим животом људи и захтев за заштитом животне средине више нису, или бар не би смеле да буду, две супротстављене тежње. Прихвата се, односно прокламује као датост, аксиом да здрава животна средина представља егзистенцијални *conditio sine qua non*.

Економска димензија одрживог развоја, појма који је по први пут популарисан након Извештаја Светске комисије о животној средини и развоју 1987. године (тзв. извештаја Брунтланд комисије)<sup>2</sup>, подразумева, заправо, такав облик производње који је способан „да задовољи тренутне потребе трошења, без угрожавања будућих генерација у задовољењу њихових потреба.“<sup>3</sup> До седамдесетих година прошлог века доминантан начин решавања еколошких проблема представљали су тзв. командно-контролни инструменти, да би се већ почетком осамдесетих, а нарочито деведесетих година<sup>4</sup> – ситуација значајно изменила и све већа пажња посветила економским инструментима заштите животне средине, као оживотворењу концепта одрживог развоја.

Идеја одрживог развоја представља једну од најкомплекснијих и нарочито важних идеја нашег времена која задире у питање елементарне политичке филозофијем, а интегриса и еколошку и социјалну и економску компоненту. Но, одрживи развој превасходно је један политички концепт и не представља статичку категорију. Он собом носи многе практичне и реалне изазове, с посебним нагласком на оне који се тичу обезбеђења, усмеравања и ослобађања ресурса за остваривање такве политике. То је нарочито постало значајно након суочења са финансијском кризом 2007-2008. године. Зато се последње деценије појављују и нови концепти који покушавају уважити идеју одрживог развоја и ускладити је с идејом економског раста - попут концепта зелене економије, која се дефинише као економија која значајно умањује ризике по животну средину и еколошке недостатке, а за резултат има увећано људско благостање и остварену друштвену једнакост.<sup>5</sup> Тзв. „инклузивна зелена економија“ (*Inclusive Green Economy - IGE*) „заговара интегрисани приступ и стварање повезаних мултисекторских политика којима се обезбеђују приходи и нова радна места,

---

<sup>2</sup> Вид: United Nations, *Our Common Future - Brundtland Report*, Oxford University Press, 1987.

<sup>3</sup> Basiago, A., *Economic, social and environmental sustainability in development theory and urban planning practice*, The Environmentalist, No. 19/1999, p. 150.

<sup>4</sup> Ова периодизација могла би се сагледати попут „три таласа“ у увођењу инструмената за заштиту животне средине. Вид. више: Persson, Å., *Choosing environmental policy instruments: Case studies of municipal waste policy in Sweden and England: doctoral thesis*, London School of Economics, London, 2007, pp. 44-49.

<sup>5</sup> UNEP, *Towards a Green Economy, Pathways to Sustainable Development and Poverty Eradication*, UNEP, France, 2011, p. 9.

али и друге користи за људско благостање, укључујући здравље људи, здраву животну средину и одрживу будућност (...) Овај вид економије види се као средство за постизање циљева одрживог развоја постављених у Агенди Уједињених нација за одрживи развој до 2030. године.“<sup>6</sup>

## 2. Економски инструменти заштите животне средине – еколошки порези и „екологизирање“ пореских система

Економски инструменти за заштиту животне средине који јавном сектору стоје на располагању могу се поделити у две групе – инструменте који делују изван тржишта и инструменте који делују унутар тржишта. Међу инструментима који делују изван тржишта нарочито се истичу административне мере, које су практичније (с аспекта контроле загађења) и брже (с аспекта предвиђања акције које требају изазвати), али не садрже никакав стимуланс у складу са концептом одрживог развоја.<sup>7</sup> Стога се аутори деценијама уназад залажу за коришћење инструмената који делују унутар тржишта,<sup>8</sup> најчешће заједно с административним мерама, како би се, на тај начин, деловало у циљу решавања добро познатог проблема екстерних трошкова.<sup>9</sup>

Наиме, животна средина представља такав облик добра за које не можемо очекивати одговарајући квалитет. Произвођачи и вршиоци услужних делатности „нису непосредно мотивисани да екстерне ефекте третирају као саставни део своје тржишне рачунице, (те се) нужно намеће питање обима и начина интервенције јавног сектора у овој области. Еколошке таксе, порези, трансферабилне дозволе и државне субвенције представљају кључне јавноправне инструменте путем којих државе настоје да коригују одсуство тржишне димензије у производњи екстерналија.“<sup>10</sup> Међу овим инструментима нарочит значај последњих деценија имају еколошки порези, који се уводе у многим државама, док су поједине од њих, под паролом „*tax bads not goods*“,

<sup>6</sup> Банић, М., *Правни аспекти заштите биодиверзитета и органске производње у контексту зелене економије: докторска дисертација*, Универзитет Унион у Београду, Правни факултет, 2019, стр. 37.

<sup>7</sup> Јелчић, Б., *Јавне финансије: друго издање*, Загреб, 2001, стр. 398.

<sup>8</sup> Но, „иако већина економиста верује да тржишна решења уливају највише наде у могућност ограничавања еколошких екстерних ефеката, држава се по традицији ослања на директну регулацију“ (Стиглиц, Ц., *Економија јавног сектора: друго издање*, Београд, 2008, стр. 233).

<sup>9</sup> Подсећања ради, негативне екстерне трошкове „не сносе они који их стварају, тј. произвођачи, већ погађају трећа лица. На пример, загађивање животне средине представља негативан екстерни ефекат чије трошкове не сноси загађивач“ (Јабудовић-Станковић, Ј., *Економија за правнике*, Крагујевац, 2019, стр. 56).

<sup>10</sup> Лапчевић, М., *Облици екстерналија и њихов значај у цивилном ваздушном саобраћају*, Зборник радова: Правна мисао у срцу Шумадије, Крагујевац, 2012, стр. 750.

прихватиле и концепт свеобухватних еколошких пореских реформи, за које се у литератури усталио назив „екологизирање“ или „озелењавање“ пореских система.<sup>11</sup>

Под еколошким порезима могу се посматрати све оне дажбине које плаћају загађивачи животне средине или које се плаћају на робу чијом употребом се загађује животна средина. У ширем смислу, то су, заправо, сви они фискални инструменти који имају за циљ интернализацију негативних еколошких екстерналија, док би, у ужем смислу они подразумевали оне пореске облике који се непосредно уводе на добра путем којих се загађује животна средина, у складу с начелом „загађивач плаћа“.

Наведеној улози еколошког пореза комплементарна је његова стимулативна улога. Основни циљ је, тако, да се економски субјекти упућују на рационалност у коришћењу оскудних природних ресурса, те користе незагађујуће супституте и/или унапређују и улажу у своју производну технологију у смеру здравије животне средине и енергетске ефикасности.<sup>12</sup> Фискална улога „зелених пореза“, пак, остварује се кроз њихову функцију додатног извора средстава за финансирање јавних расхода. Издашност ових пореских облика представља један од разлога због којег се бројни министри финансија управо и опредељују за еколошко опорезивање као најзначајнији економски инструмент заштите животне средине.<sup>13</sup>

Искуства оних држава које се сматрају лидерима еколошке реформе, различита су. Наиме, „Шведска је опорезивањем комуналног индустријског отпада успешно смањила количину отпада који одлази на депоније и повећала

---

<sup>11</sup> Оваквим реформама приступиле су Шведска, Данска, Норвешка још деведесетих година прошлог века. Само екологизирање пореских система, као концепт, подразумева три групе мера – елиминисање дисторзивних субвенција, односно дисторзивних пореза, промене постојеће пореске структуре и увођење нових еколошких пореза (Нав. према: Илић-Попов, Г., *Еколошки порези*, Београд, 2000, стр. 31-33).

<sup>12</sup> Примера ради, повећање пореза на моторна горива може утицати на потрошаче на различите начине – могло би доћи до смањивања коришћења аутомобила (избором алтернативних и јефтинијих начина превоза), до смањеног броја власништва над аутомобилима (онда кад због високе цене бензина одржавање и коришћење постаје скупље по економске субјекте), али и до веће ефикасности моторног горива (онда кад подстиче нове купце аутомобила да се определе за оне моделе који су „еко-пријатељски“). Нав. према: Илић-Попов, Г., *Еколошка улога пореских инструмената у области саобраћаја*, Право и привреда, бр. 3-4/2000, стр. 33.

<sup>13</sup> Често се у литератури, уз позитивне подстицајне и фискалне улоге, еколошким порезима признаје и ефекат „двоструке дивиденде.“ Овај концепт посматра се кроз призму бенефита привреде као целине и захтева неопходну усклађеност еколошке и економске политике, како би се остварили његови пуни потенцијали. „Позитиван допринос животној средини представља „зелену дивиденду“, док смањење незапослености води остварењу „плаве дивиденде“ (Kirchgässner, G., *Ökologische Steuerreform: Utopie oder realistische Alternative*, in: *Steuersysteme der Zukunft*, ed: Krause-Junk, G., Berlin: Duncker und Humblot, 1998, p. 280).

обим рециклирања, док је Финска проширила обим опорезивања и на конзерве и флаше које се могу поново користити изузимају од опорезивања (...) (а) у Норвешкој је увођење посебне еколошке таксе на производе који садрже хидрофлуор, довела до пораста продаје фрижидера који у себи не садрже штетне супстанце.<sup>14</sup> С друге стране, пак, показало се и да „увођење еколошких пореза може да угрози међународну конкурентност, јер је у неким земљама дошло до ослобођења од плаћања пореза на емисије гасова у циљу повећања инвестиција у енергетски сектор.“<sup>15</sup>

Истраживања на нивоу држава Западног Балкана најчешће указују на то „да су домети еколошких пореза, такси и накнада врло ограничени у еколошком погледу у односу на фискални допринос (...) без обзира на висок ниво њиховог учешћа“<sup>16</sup> Овакво стање и не чуди с обзиром на то да ефикасност еколошких пореза најчешће зависи од степена привредног и технолошког развоја одређеног друштва. Једноставно речено, „нижи степен технолошког развоја имплицира мању ефикасност еколошких пореза,“<sup>17</sup> а не треба заборавити ни на чињеницу да су предузећа погођена теретом еколошких пореза, с аспекта конкурентности, у знатно неповољнијем положају од предузећа оних земаља са блажом еколошком политиком у које се неретко селе „прљаве индустрије.“<sup>18</sup>

### **3. Појам и финансијскоправна природа пореских подстицаја**

Пореске подстицаје могу се посматрати као „уступци које држава одобрава у односу на пореског обвезника, пореску основицу, пореске стопе или на износ пореског прихода“<sup>19</sup> када се то стање упореди са постојећим општим законским

---

<sup>14</sup> Димитријевић, М., *Нормативни оквир правног регулисања еколошког опорезивања у Републици Србији*, Зборник радова: Заштита људских и мањинских права у европском правном простору, књ. прва, Ниш, 2011, стр. 564.

<sup>15</sup> Димитријевић, М., *Улога еколошких пореза у заштити животне средине*, Зборник радова: Екологија и право, Ниш, 2011, стр. 689.

<sup>16</sup> Перовић, Д., *Решавање проблема еколошких екстерналија применом економских инструмената у области заштите животне средине: докторска дисертација*, Универзитет у Нишу: Економски факултет, 2019, стр. 301.

<sup>17</sup> Lončarić-Horvat, O., *Legal Analysis of Environmental Taxes*, Facta Universitatis: Series: Law and Politics, Vol. 10, No. 1/2012, p. 11.

<sup>18</sup> Више о проблемима с којима се сусрећу тзв. транзиционе привреде, вид: Илић-Попов, Г., *Имплементација еколошких пореза у земљама у транзицији*, Индустрија, бр. 3/2007.

<sup>19</sup> Jehle, E., *Улога пореских подстицаја и сличних мера у пореском систему*, Опорезивање добити предузећа, Београд, 1990, стр. 151. (Нав. према: Анђелковић, М., *Јавне финансије и финансијско право*, Ниш, 2018, стр. 110).

правилом.<sup>20</sup> Држава, наиме, свесно пристаје на смањивање својих прихода, премда би се исти учинак постигао и када би се овакви уступци чинили путем директних субвенција. Стога се у јавнофинансијској литератури неретко за пореске подстицаје користе термини „порески расходи“ и „порески издаци“, јер примена пореских подстицаја свакако повлачи смањење пореских прихода у односу на онај износ који би се прикупио у „нормалним“ условима.

Иако не постоји општеприхваћена дефиниција пореских расхода, они би се могли сагледати као „свако пореско изузеће, искључење, одбитак, олакшица, одбитак од пореске обавезе, повлашћена пореска стопа, смањење пореске обавезе, финансијска средства или инструменти којима се смањује износ пореских прихода које би, иначе, држава убрала у своју благајну.“<sup>21</sup> Могу се сматрати расходима *sui generis* јер је, заправо, неуспех у убирању прихода једнак оном износу који би се добио када би се прикупио порез, а онда тај износ поново исплатио пореском обвезнику како би он остао у једнаком положају.<sup>22</sup>

Под пореским подстицајима подразумевају се различита пореска ослобођења и пореске олакшице. Пореска ослобођења могу бити предметна и лична, а према времену трајања – трајна или временски ограничена (трајна су најчешће мотивисана разлозима политичке и социјално-политичке, а привремена економско-политичке природе). Бројне су класификације и пореских олакшица - од поделе на оне које се пружају у фази иницијалног периода, за време обављања операција и по окончању активности (с обзиром на фазу предузетничког подухвата) до поделе на олакшице које пружају земље увознице капитала да би привукле стране инвеститоре и олакшице које пружају земље извознице капитала, како би стимулисале своје резиденте да инвестирају у другим земљама, најчешће земљама у развоју.<sup>23</sup>

Најчешће се увођење пореских подстицаја аргументује сигурним стимулацијом страних улагања у привреду и повезује с појмом пореске конкуренције. Међународна пореска конкуренција подразумева такмичење међу јурисдикцијама у привлачењу инвеститора кроз пореске инструменте, односно у спречавању одлива производних ресурса кроз њих. Сматра се, такође, да тако долази и до стимулација учешћа приватног сектора у економским и социјалним

---

<sup>20</sup> Доктринарни покушаји дефинисања пореских подстицаја, односно пореских олакшица, отварају „сложено питање одређивања оног општег концепта пореске норме у односу на који постоји посебно одступање које повлачи уступак, тј. смањење пореског прихода. Основни проблем је у томе како утврдити општи, „нормални“ облик пореске структуре“ (Поповић, Д., *Наука о порезима и пореско право*, Будимпешта/Београд, 1997, стр. 193).

<sup>21</sup> Братић, В., *Порезни издаци: теоријски преглед*, Финансијска теорија и пракса, бр. 30(2)/2006, стр. 115.

<sup>22</sup> Исто, стр. 122.

<sup>23</sup> Вид. више: Поповић, Д., *Наука о порезима*, стр. 195.

програмима државе, да се пружа предност у доношењу одлука приватном, а не јавном сектору и да се остварује мањи обим потребе за државним надзором.<sup>24</sup>

С друге стране, не би се смела превидети чињеница да такве стимулације могу довести у неравноправан положај одређене врсте пореских обвезника, па и читаве привредне гране или секторе, као и да могу омогућити владама да неограничено троше, јер су они, свакако, мање видљиви него директне субвенције. Ово нарочито важи „у државама попут наше, у којима се не подносе консолидовани рачуни пореских расхода, тако да власти могу да стимулишу одабрана предузећа, гране, регионе или социјалне групе уз минималну контролу парламента.“<sup>25</sup> Сем тога, порески подстицаји су у привлачењу директних страних инвестиција само један од фактора које инвеститори укључују у своје одлуке. Штавише, могли би их, у том смислу, прихватити као секундарне факторе, узму ли се у обзир и питања попут владавине права, политичке стабилности, величине тржишта, квалификоване радне снаге, приступа сировинама, и сл.

#### **4. Ефикасност пореских подстицаја у контексту заштите животне средине**

Ефекти пореских подстицаја јављају се и на страни државе и на страни обвезника. Порески подстицаји, на страни државе, подразумевају нужно лишавање дела потенцијалног јавног прихода. С друге стране, „одобравањем подстицајних мера пореским обвезницима, делује се на њихову економску снагу, чиме се постиже промена у њиховим активностима (улагање у одређену привредну грану или подручје, примена одређеног технолошког поступка у производњи, заштита животне средине и др).“<sup>26</sup> У зависности од одговора на питање ли ће доћи до жељене промене у понашању пореских обвезника као *homo economicus*-а, зависиће и коначна оцена о остваривању еколошке улоге ових финансијских инструмената у једном пореском систему.

Упоредноправно посматрано, различити су модели привилегија пореским обвезницима којима се покушава утицати на њих да у своје економске одлуке укалулишу и размотре и утицај на животну средину. У Сједињеним Америчким Државама, држави која је пионир у концепту трговања дозволама за загађивање, већа пажња се, тако, придаје пореским олакшицама него ли класичним еколошким порезима (што, може се рећи, представља и природну

---

<sup>24</sup> Нав. према: Братић, В., *нав. дело*, стр. 123-124.

<sup>25</sup> Поповић, Д., *Пореско право: петнаесто, измењено и допуњено издање*, Београд, 2017, стр. 240.

<sup>26</sup> Анђелковић, М., *нав. дело*, стр. 110.

рефлексију либералне филозофије и веровања у индивидуална приватна права, насупротив патерналистичком односу европских друштава).<sup>27</sup>

У погледу отпада, присутна су различита решења – од пореских олакшица у случајевима када се спаљивањем отпада ствара енергија (у Белгији), олакшица у различитим случајевима енергетски ефикасног спаљивања (у Француској), олакшица за радиоактивни отпад (у Аустрији и Шведској), за отпад који је последица природних катастрофа (у Аустрији), опасни отпад (у Финској), пепео који је настао спаљивањем отпада (у Португалу), па и, неко време, за муљ који је извађен из речних токова (у Холандији).<sup>28</sup> У погледу енергије, у Чешкој Републици су се још од увођења ПДВ-а деведесетих година прошлог века, поједина добра опорезивала по редукованој стопи из еколошких мотива (попут производа и уређаја за пречишћавање отпадних вода, турбина на ветар за производњу струје, система за грејање на соларну енергију и сл.), а данас је слична ситуација и у Португалу.<sup>29</sup>

Најчешће се порески подстицаји у улози економског инструмента за заштиту животне средине користе у сектору саобраћаја. Мотив је, дакако, утицај на потрошаче, како би се смањило загађење због велике количине загађујућих материја (угљен-диоксида, угљен-моноксида, сумпор-диоксида и сл.) које испуштају аутомобили чији мотори користе фосилна горива. Бројни су инспиративни примери оваквих подстицаја. Финска и Норвешка, одавно већ одобравају посебне пореске олакшице при куповини еколошки прихватљивијих возила. У Грчкој је, међутим, оваква пореска привилегија била „условљена тиме да је купац новог аутомобила морао претходно да искључи из употребе свој стари аутомобил, и тако је у току само једне фискалне године око 300 000 старих аутомобила било искључено из употребе, што је допринело смањивању загађивања ваздуха, макар из извора који непосредно долазе из саобраћаја.“<sup>30</sup>

У Бугарској је накнада за аутобусе и трамваје који су „пријатељски расположени“ умањена за 50%, а на сличан пример наилазимо и у Мађарској.<sup>31</sup> Купцима возила на електрични погон у Белгији признато је право на умањење пореске обавезе од 30%, а у неким другим државама (Холандија, Португал) ова возила су изузета од плаћања регистрационог пореза и периодичног пореза на

---

<sup>27</sup> Sterner, T., Köhlin, G., *Environmental Taxes in Europe*, Public Finance and Management, No. 3(1)/2003, стр. 118.

<sup>28</sup> Нав.према: Цвјетковић, Ц., *Улога пореза у управљању отпадом у државама чланицама Европске уније*, Зборник радова Правног факултета у Нишу, Год. 56, бр. 75 (2017), стр. 37-40.

<sup>29</sup> Вид.више: Institute for Environmental Studies, *The use of differential VAT rates to promote changes in consumption and innovation: Final report*, Amsterdam, 2008, стр. 27-28.

<sup>30</sup> Илић-Попов, Г., *Еколошко опорезивање: изазов или потреба*, Правни живот, бр. 11/2007, стр. 979.

<sup>31</sup> Нав. према: Димитријевић, М., *Нормативни оквир правног регулисања еколошког опорезивања у Републици Србији*, стр. 573.



употребу возила. У Чешкој Републици су, пак, возила на електрични погон, хибридна возила и сва возила која користе алтернативна горива изузета од плаћања пореза на употребу путева, с изузетком пословних возила.<sup>32</sup>

У Републици Србији, Законом о порезу на употребу, ношење и држање добара<sup>33</sup> прописано је да се код регистрације, продужења регистрације и замене регистарских таблица возила прописани износ пореза (који се плаћа према радној запремини мотора) може умањити, у зависности од старости аутомобила, за 15 (од 5 до 8 година старости), 25 (од 8 до 10 година старости), односно 40% (преко десет година старости) од износа пореског дуга, док је у случају возила која су старија од двадесет година порез на употребу моторних возила утврђен на 20% од прописаног износа.<sup>34</sup> Сем тога, прописано је и пореско ослобођење за она возила чији је погон електрични, односно чији је један од погона електрични (тзв. хибридна возила)<sup>35</sup>, чиме се тежи остварити подстицај за куповину и коришћење еколошки подобнијих аутомобила. Такође, почетком 2020. године утврђена је и субвенција за куповину нових возила која имају електрични и хибридни погон, а донет је и подзаконски акт о условима и начину спровођења те субвенционисане куповине.<sup>36</sup>

Законом о порезу на добит правних лица,<sup>37</sup> уз издатке који су учињени у здравствене, образовне и хуманитарне сврхе, издаци који су учињени за заштиту животне средине признају се на терет расхода у пореском билансу највише до 5% од пореске основице.<sup>38</sup> Ово чини очигледном намеру законодавца да стимулативно делује на пореске обвезнике у правцу очувања природног окружења. Но, не треба занемарити чињеницу да „погрешно примењени порески подстицаји (када се инвестиције не усмеравају ка

---

<sup>32</sup> Нав. према: Цвјетковић, Ц., *Опорезивање путничких аутомобила као инструмент заштите животне средине*, Зборник радова Правног факултета у Новом Саду, бр. 3/2012, стр. 375.

<sup>33</sup> Закон о порезима на употребу, држање и ношење добара (Службени гласник РС, бр. 26/01, 80/02, 43/04, 132/04 -др. пропис, 112/05 -др. пропис, 114/06 -др. пропис, 118/07 -др. пропис, 114/08 -др. пропис, 31/09, 106/09 -др. пропис, 95/10 -др. пропис, 101/10, 24/11, 100/11 -др. пропис, 120/12 -др. пропис, 113/13 -др. пропис, 68/14 -др. закон) (у даљем тексту: Закон о порезима на употребу, држање и ношење добара).

<sup>34</sup> Вид: чл. 4. Закона о порезима на употребу, држање и ношење добара.

<sup>35</sup> Чл 5. ст. 1, тач. 6. Закона о порезима на употребу, држање и ношење добара.

<sup>36</sup> Уредба о условима и начину спровођења субвенционисане куповине нових возила која имају искључиво електрични погон, као и возила која уз мотор са унутрашњим сагоревањем покреће и електрични погон (хибридни погон) (Службени гласник РС бр. 27/2020).

<sup>37</sup> Закон о порезу на добит правних лица (Службени гласник РС, бр. 25/2001, 80/2002, 80/2002 – др. закон, 43/2003, 84/2004, 18/2010, 101/2011, 119/2012, 47/2013, 108/2013, 68/2014 – др. закон, 142/2014, 91/ – аутентично тумачење, 112/2015, 113/2017, 95/2018 и 86/2019) (у даљем тексту: Закон о порезу на добит правних лица).

<sup>38</sup> Чл. 15. ст. 1, тач. 1. Закона о порезу на добит правних лица.

најкориснијим наменама, само зато да би порески обвезници извукли корист од њих) могу створити озбиљне проблеме у алокацији средстава.<sup>39</sup>

## 5. Уместо закључка

Наивно је очекивати да ће доћи до међународне хармонизације пореских система, што би једино могло да представља сигурно решење у погледу проблема конкурентности „транзиционих“ привреда које су оптерећене трошковима зелених пореза. Премда се порески подстицаји неретко посматрају као потпора државе пореском обвезнику и аргумендују управо могућношћу увећане стимулације страних улагања у привреду, ипак, они су само један од фактора које инвеститори узимају у обзир и укључују у своје економске одлуке. Чини се, зато, неопходним успостављање равнотеже између таквог начина задовољења потребе за привлачењем иностраног капитала и потребе за заштитом животне средине као нашег егзистенцијалног *conditio sine qua non*.

Ваља поздравити намеру законодавца да стимулише куповину електричних и хибридних возила, како би се, и са те стране, утицало на смањење загађења. Но, остаје упитно да ли ће постојећи порески подстицаји заиста и остварити своју нефискалну, еколошку, функцију. Посматрано у том кључу, чини се нејасним *ratio legis* законског решења о прогресивном умањењу прописаног износа пореза на употребу моторних возила старијих од пет година, као и решења којим се прописује пореско ослобођење за електрична и хибридна возила – јер, „старија возила“ најчешће и представљају највеће загађиваче, а куповина електричних и хибридних још увек се не може замислити као ставка у кућном буџету највећег броја домаћинстава у нашем друштву.

*Predrag Stojanović, Ph.D., Full-time Professor  
Faculty of Law, University of Kragujevac*

## ON ENVIRONMENTAL FUNCTION OF CERTAIN TAX INCENTIVES

### *Summary*

*Tax incentives can be seen as state support to the taxpayer. The most frequent argument for in their favour is the possibility of increased stimulation of foreign investments in the economy. Still, tax incentives are only one of the factors taken into*

---

<sup>39</sup> Димитријевић, М., *Пореске олакшице код пореза на добит правних лица*, Зборник радова Правног факултета у Нишу, бр. 64 (2013), стр. 307.

*account by the investors and included in their economic decisions. It seems necessary to establish a balance between such a way of satisfying the need to attract foreign capital and the need to protect the environment as our existential conditio sine qua non. The intention of the legislator to stimulate the purchase of electric and hybrid vehicles is to be welcomed, in order to reduce pollution in that way as well. However, it remains debatable whether the existing tax incentives will indeed fulfill their non-fiscal, environmental, function.*

**Key words:** *tax incentives, environmental taxes, green taxation, sustainable development, environment.*